

ANUL IV

CONSTANȚA 1 MARTIE 1904 - 1905

No. 1

OVIDIU

PRIMA

Revistă Literară Dobrogeană

APARE LUNAR

Redacția și Administrația: Str. DECEBAL 5

Director, PETRU VULCAN

Secretar de Redacție, N. VARONE

ABONAMENTUL

Un an în țară Lei 6 Un an străinătate. Lei 10
Jum. an. Lei 3 Jum. an. Lei 5

UN NUMĂR 50 BANI

CONSTANȚA
TIP. DIMITRIE NICOLAESCU
1904.

Colaboratorii Revistei „OVIDIU”

Florian I. Becescu, Rădulescu-Niger, Nuși Tului, G. Murnu, G. Tutoveanu I. Dușcian, Dionisie Stoica, Opran Potârcă, D-na Nusy P. Vulcan, D-na Ecaterina Dimonie, Leonțin Iliescu, Niculescu-Varone, Dem. D. Stoenescu, N. Bațaria, P. Danielescu, Ion Constantinescu, Cruțu-Delasăliște, N. C. Sari, Șt. Tuțescu, Renert.

Administrația Domeniilor Statului

DIN
DOBROGEA

Deposedările și luările la Stat a pământurilor din Dobrogea, efectuate în primă-vara anului 1903, fiind revizuite de comisiunile instituite *ad-hoc* și verificate de noi, am găsit că în Dobrogea există 14 feluri de stăpâniri a proprietății rurale cari, ținându-se seamă de toate împrejurările de fapt și de drept au fost rezolvite de către D-l Ministru al Domeniilor precum urmează :

§ I.—Pământurile luate de la Stat, pentru motivul că titularii erau minori, unii abia născuți în momentul improprietării se vor reda în definitivă stăpânire titularilor, fie, că astăzi cei mai mulți sunt majori și capi de familie, fie, că părinți sau tutorii acestor minori cultivă pământurile purtându-se dintr'un început ca un *negotiorum gestor* și unii și alții sunt obligați să se așeze la pământ în termen de 6 luni de la 1 Aprilie 1904.

§ II.—Pământurile luate la Stat, pentru motivul că titularii de și există însă nu știu că sunt proprietari în Dobrogea, se vor deține și administra de Stat și pe măsură ce acești improprietăriți, vor revendica pământurile, vor fi satisfăcuți punându-i în posesiunea loturilor luate pe numele lor, sub obligațiunea ca în curs de 6 luni de zile de la cerere să se strămute, definitiv la pământ.

§ III.—Locuitori improprietăriți în Dobrogea din toate timpurile și cari actualmente locuiesc în Țară dincolo de Du-

năre, vor redobândi pământul pe care au fost improprietăriți, dacă în curs de 6 luni, cu începere de la 1 Aprilie 1904, se vor întoarce și se vor stabili definitiv la pământ, întemeindu-și o dată gospodăria trebuincioasă.

§ IV.—Locuitori improprietăriți în Dobrogea și cari actualmente locuiesc în altă parte a Dobrogei de cât la pământ vor redobândi pământul dacă în curs de 6 luni, cu începere de la 1 Aprilie 1904 se vor întoarce și se vor stabili definitiv la pământ.

Se consideră ca fiind stabiliți la pământ aceia cari locuiesc în comune sau cătune învecinate cu pământul și pentru cari este mai avantajos a sta unde se găsește astăzi, de cât în comuna sau cătunul în mereaua căreia se află pământul.

Explicăm acest alineat :

Având în vedere că, parcelările în Dobrogea saū făcut în majoritate, în rânduri paralele întinse până s'au mărginit la vatra satului vecin și ast-fel ultimele loturi formate într'o asemenea parcelare pe cari locuitori au fost improprietăriți, sunt mult mai apropiate de satul vecin și deci locuitorilor le este mult mai avantajos a sta în sat de cât în satul înmereaua căruia cade pământul, pentru acest motiv, aceia cari se găsesc în comune sau cătune învecinate pământului vor rămâne pentru tot-deauna acolo unde se găsesc.

§ V.—Pământurile emigraților, dispăruților și morților fără moștenitori, reîntră în patrimoniul Statului, pronunțându-se definitiv deposedarea actualilor

OVIDIU

PRIMA REVISTA LITERARA DOBROGEANA

Director fondator: PETRU VULCAN

Secretar de Redacție: N. VARONE.

Ilustrând numărul de sărbători al revistei Ovidiu cu portretul și biografia D-ului Dimitrie Berlescu, încheiam cu următoarea frază:

Indiferentă la oricare considerații și supozitii mărginite, revista Ovidiu doritoare de a i se procura și de aiurea asemenea fericite prilejuri, crede așî îndeplini osacră datoric impunînd atențiunei publice, ori de unde ar veni, omeni și fapte, cari ne dau speranța unei seriose îndrumări spre bine.

Nu putea fi prilej mai fericit pentru noi de a impune atențiunei publice omeni și fapte, de cât acum când, cu speranța în suflet, ne îndrumăm în anul al patrulea al aparițiunei lui Ovidiu, iustrându-l cu portretul și biografia distinsului bărbat, care conduce actualmente una din cele mai însemnate instituțiuni dobrogene: Administrația Domeniilor Statului.

D-I M. Vlădescu-Olt

Și ne bucurăm cu atât mai mult, cu cât avem ocazie să vorbim de figurile însemnate ale Dobrogei, menite a determina prin inteligența, voința, energia și pricepera lor, un progres real, o îndrumare serioasă spre bine.

Printre figurile aceste cari vor lăsa dungă luminoasă pe urma lor în Dobrogea e și energicul Administrator al Domeniilor Statului, D-I M. Vlădescu-Olt.

E un nume prea bine cunoscut în țară prin fermitatea caracterului a energiei și a muncii, grație căroră s'a înălțat în ierarhia socială.

D-I Vlădescu-Olt e menit să desăvârșescă în scurtă vreme una din operele cele mai de seamă în Dobrogea: împrăștierea veteranilor și regularea proprietății în Dobrogea,

care își are începutul odată cu venirea D-sale în fruntea Ad-fiei Dom. Statului. Noi, cari cunoștem greutățile începu-

lubi unei opere, simțim o adâncă mulțumire vestind Dobrogenilor o nouă eră de progres creată de omenii pricepuți, destoinici și iubitori de neam—drept pildă luăm pe D-l Vlădescu, care e un democrat convins.

S'a născut la Comani jud. Olt în anul 1876. În orașul Caracal absolvind 2 clase gimnaziale, trece în București unde termină liceul Sf. Sava ca bursier al Statului, apoi înscriindu-se la facultate de drept, obține cu mult succes licența în drept. În această calitate exercită timp de 3 ani profesiunea de avocat pledând proceșele cele mai însemnate, cu care ocazie a dovedit cunoștințe profunde juridice și elocința unui orator distins.

Fruntașii țării, apreciindu-i calitățile, i-au încredințat funcțiunea de Inspector al poliției capitalei.

Pentru modul cum a știut să-și achite înalta-i datorie D-l Vlădescu-Olt a fost decorat cu Steaua României. D-sa mai e decorat și cu Coróna României în grad de cavalier.

Făcându-și datoria către Patrie, a eșit din armată cu gradul de S-Lt în rezervă în arma artileriei.

La 1902 s'a căsătorit cu D-ra Victoria Buieliu, azi D-na Vlădescu, o femeie distinsă printr-o înaltă cultură, care ne onorează nămul.

Din informațiunii atâta am putut afla cu privire la biografia bărbatului cu al cărui portret ilustrăm pe Ovidiu, pe care l'a iubit din depărtare, iar acum când e în apropierea noastră, i se umple inima de bucurie la gândul că și în Dobrogea se cultivă cu succes ogorul literaturii naționale.

Da, în D-l Vlădescu-Olt, Ovidiu numără pe unul din principalii săi sprijinitori.

Rev. Ovidiu

Cum se cetește

Deună-đi mi-a căzut sub ochi un articol al unui scriitor francez *Hugues des Riour* intitulat *La societe roumaine*. Intre alte amănunte autorul spune: *Se cetește puțin, în clasa înalta literatura românească să pôte zice că nu există.*

Acest articol care de alt-fel spune adevărul în totă golicinua lui, mi-a întărit credința, că la noi nu se citește, prin următorul fapt: În luna Ianuarie a apărut în editura Institutului de Arte Grafice *Minerva* o lucrare datorită lui Mihail Eminescu. E un roman intitulat *Geniu Pustiu*, acest roman de o valoare literară incontestabilă, descrie în mod minunat un episod din acea luptă pentru egalitate, libertate, fraternitate, a Românilor din Transilvania—a vitejilor Moși—cu Ungurii în anul revoluțiunilor sociale anul 1848. Abia în două ziare*) am văzut câte o mică dare de seamă, ba la unele romani era trecut la rubrica «Bibliografie» sau la «Carti și reviste» fără de nici un comentariu, par-că ar fi apărut un volum de cine știe ce necunoscut. Cum veți exclama iubite cititori, marele poet al cărui renume a trecut dincolo de Carpați să fie uitat. Ei bine așa este. Ziarele noastre care publică critice resumate aprecieri ale lor și din autori străini, n-au găsit nici o colónă demnă din prețiosul lor organ pentru a consacra câte-va rânduri, unei lucrări datorită celui mai mare poet pe care l'a avut România: Mihail Eminescu. Care să fie cauza acestei neatențiuni? Să fie adevărat că la noi nu se citește? Iată întrebarea la care vom răspunde analizând fie-care pătură socială.

Pătura cultă care este crescută în școlile din Franța și care de mici învață francezește cu tóte că regretatul poet Gh. Sion a ăis:

Mult e dulce și frumoșă
Limba noastră ce-o vorhim
Altă limbă armonioșă
Ca ea nu găsim

Sunt împinși fatal spre literatura franceză. S'a vădut chiar jucându-se o piesă «frunțuzescă» *M-me Flirt* într'un Teatru Național românesc. În această pătură hig-

*) În interesul adevărului „Epoc” și „Gazeta Moldovei” (Iași) au publicat fie-care în două numere consecutive, notițele critice ce sunt la începutul volumului făcute de D-l Ioan Seurtu.

No. 2 al „Convorbirilor Literare” un articol intitulat pare-mi-se „Eminescu și Negruzi” de profesorul D-l G. Bogdan Duică. În „acțiunea” (București) la rubrica „Impresie” semnat Don Iosé, a apărut un mic articolăș în care autorul arată lipsa de atenție ce i se da lui Eminescu.

liful e o idee intrupată anume că *literatura română nu poate produce ceva bun*.

Cunosce cazul unui domn crescut în școlile din Franța, care citind din întâmplare pe Eminescu în franceză, s-a mirat**) mult auzind că acesta a fost cel *mai mare poet al nostru*, cu toate acestea sunt câte-va familii din pătura cultă care cultivă cu o aceeaș dragoste limba strămoșească, un exemplu familia Văcărescu. Această familie căreia-Ienache Văcărescu primul poet din veacul XIX a lăsat acel faimos testament :

Urmașilor mei Văcăresei
Las vouă moștenire,
Creșterea limbei românescei
Și a patriei cinstire...

pare a pădi acest testament D-ra Helene Vacarescu care în Franța a cules numai admirațiuni și *Academia Franceză* cea mai însemnată din lume unde e foarte greu de ajuns, i-a acordat un frumos și mare premiu pentru *La Rapsodie de Damboritzka*. D-ra Văcărescu prin îndemnul D-lui C. Bălăceanu un publicist de valoare, a publicat în *Litere și Arte* fostul supliment al «Adevărului Politic» niște încercări de poezie scrise în românește demne de totă lauda.

Mai avem încă un poet foarte iubit în Franța D-l Charles Adolphe Cantacuzino care publică mai în fie-care an în editura lui *Alphonse Lemercier* sau al lui *Perrin & Cie* din Paris câte un volum de versuri. Dar care pentru părerea de rău a noastră, nu a produs nimic în literatura română***). De sigur dacă s'ar fi încercat ca și D-ra Văcărescu, ar fi reușit să dea și literaturii noastre un Volum din frumoșele D-sale versuri. Clasa cultă e abonată la reviste românesce, dar mai degrabă citește pe Froü-Froü, Sans-Gêns

Journal des Debats, *La Revue de Paris* de cit «Reînvierea», *Revista Idélistă* sau «Convorbirile Literare»!! Negreșit că sunt și excepții, dar relativ cu majoritatea e apròpe de neînsemnată. Totuși acestor excepții li se cuvine marele merit, acela de a cultiva limba strămoșească, mai presus de cele-l'alte.

Clasa a doua burghezimea. Burghețul imită de cele mai multe-ori pe «cultul», ne-avînd o cultură serioasă, nici-o-dată nu va cumpăra o carte românească de valoare, ci cumpără la chioșcar regulat pe «*Enric Anton, fiorosul bandit care a trăit 13 ani într'o peșteră ascunsă*». Mai dă romanul premii, un inel de aur, bilete de voiaj Paris-București. Așa în cit îl fascinează. Scotînd din pungă 10 bani, e mai ușor de cit a scòte doi lei din pungă de o-dată pentru o carte românească. Și *Enric* costă peste 25 de lei !

Nu vè mirați, cercetați și vè veți convinge, am vèdut în clasa «hig-lifului» citîndu-se romanele Domnului Ign. Hertz. Burghețul chiar de cumpără un țiar, cumpără pe mai eftin, și în tot-d'a-una urmărește cu pasiune romanul. Dacă și burghețimea care de al-mintrelea în Germania citește considerabil, mai fie-care își are biblioteca sa, (la noi la burghețime, vom găsi o bibliotecă de romane a fascicola).

Rămâne singura clasă, care citește și acesta este *Studentimea*.

În Moldova mai ales 85 % dintre cititori o fac dinșii. Se va obiecta și aicea un neajuns, cărțile de multe ori sunt scumpe, studentul sêrman nu are de unde, cel bogat rar citește, atunci ce e de făcut? Pentru înlăturarea acestui defect, fie-care liceu își are biblioteca sa, amintim în trecăt pe acea a liceului V. Alexandri (Galatz), biblioteca compusă din 12.000 volume, dăruite de mult regretatul V. A. Urechia, biblioteca liceului «Lațăr» (București) și cercul liceului sub președenția D-lui Trand. Djuvara, fost ministru plenipotențiar și acela care a publicat poeziile talentatului și regretatului poet colonel Th. Șerbănescu (5000 volume), apoi biblioteca liceului Carol I (Craiova), a liceului Internat (Iași), etc.

Studentimea și mai ales studentul sărac își dă ultimul ban pentru o revistă românească. «*Noua Revistă Română* al D-lui

***) Eminescu e tradus în franțuzește (poeziile) întâiu de D-na Miller Vergki în editura lui „Falcas” Paris, Geneva, în curînd va apare în editura revistei sociale „L'Humanité Nouv lle” (Paris-Bruxelles) director D-l V. Em'le Michelet (Paris) și A. Hamon (Bruxelles). Traducerea e datorită unui tînăr originar din Craiova, Momy Sabin (pseudonim).

****) D-l Cantacuzino a publicat anul acesta în editura lui Perrin & Co., „Remember”. Unele din poeziile D-sale și traduse de D-l Radu Rosetti (Adevărul Ilustrat) A Macedonski, Cincinnati Pavelescu etc. Tot scum un an un alt compa riot Al A. Sturdza a publicat un volum de versuri f. apreciat.

Rădulescu-Motru care a dispărut din cauza numărului prea mare de... cititori(?) n'a avut cititori mai regulați de cit studenții.

Nu se mai citește, pentru că cărțile-s scumpe și această e un punct pe care se sprijină mulți. Nu e exact. Oare ce voiți mai eficient de cit o broșură de 30 bani, și cu toate acestea Carol Müller care a îndrăsnit să publice cărțile autorilor români, să fie în mîna orî și cui, dar mai ales a poporului a dat faliment și a trebuit să fugă din țară. Aceiași sîrtă a avut-o Frați Șaraga (Iași), cari iarăși fiind-că au îndrăsnit să publice pe Eminescu complet a 1 leu volumul și care a editat multe cărți din literatura noastră (65 volume colecții Șaraga, Uricariul. Istoria D-lui Xenopol, în 12 volume) a dat faliment. Aceiași sîrtă Ig. Herman, care a editat pe Delavrancea ș. a. m. d.

Revistele românești, avem nu tocmai așa multe 3 în Oltenita, 7 în Moldova, 15 în Muntenia (vorbesc de cele literare științifice), unele ca *Reînvierea*, *Revista Idealistă*, *Arhiva*, *Convorbirile Literare* sunt cam scumpe. Ori și cite cheltueli le-ar avea, sunt cam scumpe, în'adever, pentru R. Idealistă să scoți 3 lei 50 sau 4 lei, când poți să ai pentru 1 leu „La Revue”, („ancienne Revues de Revues”) *) e o mare diferență mi se pare așa die cititori franțuși.

Le respondem: Da, dacă și „Revista Idealistă” ar avea atîția mîi de abonați ca „*Revue des Revues*” și ar fi în anul XVIII, i-ar conveni și ei să o vină cu 1 leu, dar să ne gândim, Franța își are mișcarea ei literară, bine formată deja de trei veacuri, pe când noi putem vorbi de o mișcare literară de abia de la răsboiul din 1877.

Prin urmare „Revista Idealistă” e nevoită să o vină cam scump, fiind-că relativ cu materia și variația articolelor ce cuprinde, de abea cred că își scote cheltuelile. Dar „Noua Revistă” costa numai un leu și a dispărut tocmai din cauza lipsei de cetitori. Cauza e că mai bine

D-nul X cumpără câte-va *chile de măsline sau de șumcă* de cât a scote 2 lei să cumpere pe Niger sau altul.

Și tot din acea cauză D-l Z perdé *mîi de franci* în *cărți* de cât a scote 20 lei pentru un abonamen la „Reînvierea”. E trist, dar e așa. N'avem cititori, fiind-că cele două pături cea cultă și burgheșimea *nu voese să citească*, și a ceia de a treia studențimea din cauza mijloacelor restrinse nu pôte să cumpere să citească.

Atunci ce e de făcut? Despre acesta în numărul viitor.

M. A. Rennert.

SUNT LACRIMAE RERUM

*Din somn mă deșteptase o tristă melodie
Și-am plâns în pat de jale cuprîns de
(nostalgie*

*Cînd mi-aduscîu aminte de cerul fîrî
(mele,*

*De verzî dîmbrăvî în care plîng eucî
(și filomele*

*De holdele de aur și 'naltî migdalî în
(flóre,*

*De codrîi plîni de umbră și munții plîni
(de sóre*

*Precum și de-albe rîuri mai limpezi ca
(crystalul*

*Cu prund curat ca-argîntul, pe care dör-
(me vatul*

*Ce cîntă melancolic, zefirul cînd îl bate,
Cum cîntă rîntul scrii prin trestii cînd*

(străbate.....

*Cu să ascult mai bine frumoșa melodie
Ce murmură de parte cu-alăta dînoșie,
Eu deschisei ferestra și fruntea-mî ar-
(cétore*

*Ușor mi-a fost atînsă de-a Maiului rē-
cōre,*

*Iar glasul plîn de jale ce rēsuna în nōpte
Venia în note triste cu-a rēntului dulci*

(șōpte,

*Cum rine stînsul țipăt al păsērîi rānile
Rēmasă mult în urmă pe lanuri pustite,
Pe cînd cu-un stol se duce și soțu-i 'n*

(țērî strēine

*Cu portocalî și rodii, cu nopți de aur
(pline,*

*Iar dēnsa părăsită se stinge de durere,
Cîntînd-al morții cîntec unica-i măn-
(gāere !*

*) Într'unul dia numerele sale „Românul” sub pana D-lui Caion, a publicat un articol intitulat „Școala Crimei”, în care D-sa arată cum liceenii citește romane a fascicola, de cât romane serioșe. Și această e un punct de ce nu se citește, cu banul dat pr. „Diu fundul oenelor”, pôte cumpăra 6 volume de literatura sănătósă.

*Era tăcere-adâncă, o liniște divină,
Și rozele și erinii dormiseră 'n grădină..
Pe cerul fără nouri trecea îngândurată
Vestala cu păr de-aur, a nopții dulce fată
Învăluind natura c'un vâl de-argint sub-*

(fîre

*Ce poleia fantastic a apelor scîlîpire,
Pe când plîngea departe duiosă melodie
Ce somnul îmi stricase cu-a ei melan-*

(colie) !....

*Vr'un călător, pe semne, cânta pe dru-
(mul mare,
Orî vr'un străin, ca mine, la mîrginea*

(de mare

*Cânta să-și verse focul, durerea lui pustie
Cânta, cânta, sîracul, cuprins de nos-*

(talgie...)

Cânta cum cântă vîntul pe negrele mor-

(mînte

*Căci pôte-și adusese de maica lui aminte
De sora lui iubită, de frați mai mici*

(ca dînsul,

Cânta strănătatea 'necîndu-l pôte plî-

[sul,

Iar cî, sîrman de mine, pătruns de-a

[lui cântare

Plîngeam, plîngeam într'una de dor și

[desperare

Cînd mi-aduseiu aminte de cerul fîrîi

mele,

De chiparoșii mîndri cu vîrfu pîna 'n

stele,

*De locuri transparente, de brunele copile
Cu gît ca trandafirul, cu buze—dulci*

idile !....

Constanța 1902

Nuși Tulliu

PRIMA IUBIRE

(SCRISÓRE)

Tu ești bun, îmi ești prieten, ție pot să-ți destăinuesc o confesiune plină de ilaritate, să-ți spun toate fără nici o tîmă, și tu, care cunoști lumea mai bine de cît alții, n'ai să rîzi și n'o să rîmîi indif rent, cunoscînd iubirea nefericirea mea!

Mi-e peste putință să mă schimb. Orî ce încercare e zadarnică. Am rîmas acelaș; amoretat, visător și de-o timiditate fără pereche; mintea mi-e vesnic rîtăcită dup_e o icónă dulce ce mi-a desmerdat ochii, mi-a

fermecat simțirea, veșnic dorind-o, veșnic departe de ea.

Da, o iubeam așa cum se iubește la vârsta de douăzeci de ani, o iubire ca într'un vis, vis pe care-l învăluea realitatea. Iubire ce ar fi fost eternă dacă fatalitatea n'ar fi venit să taie firul ei de aur. O iubeam cu patimă, cu insetarea unui suflet neștiutor, visător și plin de dor. Eram fericit dacă putém numai s'o ved, s'o admir, să mă pierd în extaz și mistic s'o contemplan cu privire ce spun atât de multe. Eram fericit și cînd mă chinuia chiar cu rîcîla ei neînțelăsă!

Simțiam că inima-mî palpită mai apăsát, mai precipitat, febril, furnicîndu-m' corpul ca un fir electric; o senzație ciudată, vagă, neînțelăsă, și sub impulsul, neînțeles al iubirei, par-că mă 'ncălzeam ca la o rază de sóre, trezea în mine o viață nouă; mă 'nfioram de plăceri sufletesti, de emoțiunii estetice ca în delirul unor iluzii sfinte și pierdute, și beția asta dulce și nepricepută a inimei, mi-a fermecat mînte și simțire ca un parfum de primă-vară, cu niște gînduri așa de frumoșe, intensiv fericite.

Dar s'o fi avut alătura? S'o fi strîns în brațele mele, s'o fi sîrutat?

S'o sîrut? Astea erau fericiri la care nici nu 'ndrîsneam să mă gîndesc.

Așa ceva, era o sdruncinare, un fel de profanare, un sacrilegiu al credinței mele sincere. Eú care o idealizam o voiam pură, frumoșă, cuminte, ca o 'nfîripare de prin basme, și mă gîndeam s'o iubesc tot mai mult, pîna ce inima ei s'o pătrunde de iubirea, patima mea mistuitoare!

Cînd ochii ei cată la mine dornic; cînd vorbele-î spuse în trecăt par-că 'mi spunéú ceva, o vedém de multe orî umblînd în neastîmpăr de colo dincolo par-că ar fi dorit ceva, pe care de la mine îl cerea, și eú timidul și nepriceputul tăcém, dar curagiul meú reștea ca și marea în flux, inima-mî tremura de fiorî plăcuți ai iubirei, și ochi-mî veselî mi-se umplea de lacrîmi; peste tótă ființa mea, era stăpîna bunătatea,

inima-mi era plină de încredere; în pieptul meu vibra viață și atunci, așa fi vrut să trăesc clipe fericite ce în veci așa fi voit să le simt, să le rețin...

De unde să-mi fi venit ore acastă mare timiditate? Să fie ore caracteristică ereditară a tuturor libidinoșilor, a căror sensibilitate și imaginație au fost deprinse cu iubirea femeilor venale, a căror viață de cinism și o duc prin murdare lupanare?

Să fie ore caracteristica nativă a tuturor adolescenților care nu au fost mistificați de prima lor iubire?

Ce crudă pedepsă!

De cele mai multe ori ochii ei negri, mari, fascinatori, cătau posomorâți pe sub sprințenile-î arcate, când fără minte, senină și nepăsătoare, perversa se juca cu inima mea rîzând.

Cată tiranie și sălbăticie era în privirea ei!

De ce nu am avut puterea să mă smulg din durerea în care mă sbuciumam atunci?

De ce mintea și simțirea mi le-am mințit zadarnic într'un impuls de chin amaric?

Slăbisem de nu mă mai putem mișca; ei ca și toate femeilor, îi plăcea să mă chinuiesc fără nici o remușcare.

„Mă cunoștău vecinii toți“

Copii și bătrâni, m'aratau cu degetul, și 'n gura mare făcău aluzii răutăcioase când mă vedău. În ochii fetelor, deslușem îndurerat bucuria că sunt fermecat de o semenă a lor...

Eu biet timid, n'am fost în stare să fug amărât, să mă duc departe, și 'n liniștea singurătății să caut uitarea acestor clipe, ci am căzut la picioarele ei, i-am cerut er-tare c-o iubesc, rugând-o cu sufletul și cu privirea umedă de lacrimi să se 'ndure de min- și să m'asculte.

Ași fi suferit până 'n ultima clipă de viață de nu s'ar fi sfârșit iubirea—în vis de fericire!

O întâmplare fără noroc a destinului ce este inevitabil! Așa sînt femeile! Dorul lor de a trăi veșnic în alte lumii, pline de fast,

de curtesani, de feerie, de fard, nu vor să cunoască nici o dată farmecul unei vieți de singurătate, risipită în patima mistuitoare a iubirei, în mijlocul naturei și al poeziei!

Eu sēmanul, orfan de părinți, fără rude, fără nici un sprijin pe lume, necăjit de toate și 'n tot-d'auna, sufletul meu căuta pe un altul cărnăia să i se destăinuiescă.... Farmecul iubirei împărtășite, făcea să răsără speranțe în credința unui viitor ne lămurit din visuri plăsmuit, ștergând și tristețea unui dureros trecut..

Dar n'avui parte!

Când m'am dus să-i dau prima scrisore, pe drum mi-se împleticeau picioarele, mi-se părea că totă lumea m'arată cu degetul și când i-am dat-o în mină, credeam c'amețesc. În acea scrisore nu-i cerem să mă iubescă, nu-i cerem nimic, ci o rugam să se îndure, să suture să-i admir frumusețea ochilor ei negri ce în ei o lume de nostalgiu purta, frumusețea chipului ei blajin și antic, în idealizarea iubirei mele cucernice și sfinte.

În casa lor nu putem să mă duc, nu-i cunoștem părinții, nici prietenii familiei, nu cunoștem pe nimeni. Să-i fi cerut o întâlnire scurtă, scurtă de un sfert de oră, ca să-i fi spus o parte din suferința mea nu 'ndrăznem, căci credem că n'am dreptul, și apoi mă gîndem că pôte nu va vrea.... Dar ar fi fost atata de ușor! Nu mi-a răspuns nici un rînd. I-a dat patru scrisori.

În toate îi cerșem numai de milă un cuvînt, doar unul singur, pe care să-l gravez în inima-mi îndurerată și să mor fericit.

Zadarnic!

În nopți cu lună, când mă 'ntorcem târziu acasă, când mă culcam, închidem încet ochii, ca icōna ei fermecătoare să nu dispară din cadrul minții mele

O, și în nopțile misticului albastru-violet când lumina lunii albe întin 'e mătase de păianjen, fire blonde-argintii, peste tremurișii licăritor al rubinelor siderale; când „Domnia noctium“ din adăncimi eterne, vărsa diafana plōe albă de raze fine, plōe

de argint, peste emisferul sombru, cum aş fi vrut s'o am atunci alături, să-î involvrez neobosit mijlocul, să simtă dorul meu cel arzător şi plângător şoptit, să-î spun fermecătorul poem al dragostei, să-î spun sbuciumarea sufletului meu trudit, de când am văzut-o, de când o iubesc, că pôte astfel ar fi simţit, m'ar fi 'nţeles, şi pôte m'ar fi iubit!...

Deşertă năzuinţă! Eram amantul unei statui!

Plăcându-î distracţiile şi alintările, ţinea cu fanatism la câte-va prietene ale sale şi în atmosfera aceea semi-clandestină unde venéu fanţi gingaşi, sclivisiţi, înmănuşaţi, împarfumaţi, pomădaţi, putea ca tôte dorinţele visate să i le procure cu prisosinţă, avind ocaziunea de a face lecţii şi cunoştinţă de amor.

Deci, nu era timp când în inima ei să emaneze spre dezvoltare efflorescenţa sentimentului frumos cu tôte ramificaţiunile lui, căci pasiunea venea să o encerescă, determinând chiar din clipele primordiale, lipsa de sinceritate, perversitate, minciuna, în disertaţiunile pedante echivoce, întrerupte printr'o schimbare de priviri semnificative, defecte ascunse sub voalul diafan al feiçoréi.

Ah, cum ne 'nşelă aparenţele!

Atât de clar mi-aduc aminte de clipa când i-au dat ultima scrisóre, a citit-o grăbită în pervarzul ferestrei. Eū tremurând, aşteptam să-mi rostescă vorba mântuitoare

Când a terminat-o a început să-mi vorbescă sonor, par'că voia s'audă toţi din prójma noastră batjocura ce mi-o făcea.

- Serios, mă iubeşti așa de tare, că mori fără mine? Zău? De-ai ştii cât eşti de urit, cât eşti de slab! Ha-ha-ha!...

Inchizând feréstra, dispăru în fundul galeriei. Atunci am simţit mórtea trecând pe lângă mine, cu inima plină de emoţie nebună abia m'am putut apuca de gard şi m'am tîrit până într'o grădină Tótă nóptea am stat acolo.

... Şi astă-zí când mă pierd cu mintea pe urma vremurilor apuse, fericite şi trăite, în minte năvălesc năprasnic părerile de rău de cele rămase în urmă din durerosul meu trecut şi totuşi aşí vrea să mai simt senzaţi de altă dată ce pe drumul trist al vieţii mi-a fermecat mînte şi simţire acéstă ispititoare fată, şi aşí vrea încă tot s'o mai iubesc, să simt senzaţiile iubirei căci chinul ei e dulce!

Şi 'n fermecarea sfântă a dragostei ce nu mai móre—aşí vrea simţirile să mi-le alint la a ei dulce 'nfiore!

Ce-a fost, s'a dus, ca şi cum n'a fost nici odată, dar totuşi amintirea e încă vie. Aū trecut doi ani de-atunci; ea s'a măritat, şi azi de sigur m'a uitat...

Ce clasic curgea odată viaţa!

Ce crud mi-a fost destinul!

Nici azi nu pot sămi dau séma ce se petrece acum în mine, de şi mă silesc a-mi studia starea acéstă bolnăvicioasă a sufletului.

Visul meu din nopti de dor, il vèd bine sdrobotit în faţa realităţii şi totuşi n'am curajul ca să o uit... Mi-e peste putinţă să-mi uit visul... să uit c'aşí fi întâlnit-o vr'odată...

Azi de câte ori mi-aduc aminte de ea, de ochii ei fermecători, de chipul ei blajin şi antic de şi mă fac încă să sufăr şi să plâng dîilele pierdute a unei vieţi de beduin, şi azi ca şi atunci imi sbucium mîntea şi acelaşi tremur mă cuprinde când visurile-mi retrăesc, ilusiū sfinte şi pierdute delirul lor mă infioră şi sufletul mi-l otrăvesc!

De-atunci, decepţi ce mi s'au infipt în suflet, mi-aū obosit până şi amintirea ei cea mai suavă, ca mirosul blondei tuberoze, ca şi parfumul de cinam, când pe drumul ră-tăciréi mele, la umbra singurătăţii imi psalmodiez trecutul şi destinul.

În suflet port decepţi şi ehoul tristei singurătăţi şi'n inimă cicatricea unei triste despărţiri.

Constanţa

Niculescu Varone

PALINODIE *)

Mie-mi trebuie un suflet, iar un piele lustruită
Ca să nu mor de urît!

N. Nicolescu

Voluptoasă arătare ce mă farmeci cu privirea
Și cu-atingerea-ți lascivă îmi iriți nebun simțirea
Și ori-ce fibră-mi răzvrătești.
Nu pot eu să cred că 'tine e femeea ce-am visat-o
In senine nopți de vară când mă îndrăge: Erat :
„Tu nu poți“ să mă iubești.

O, regret acum din suflet că, la răsărit de lună,
Când visam pe-o banc'alături, alintindu-ne'mpreună
Unul pe-altul ne-am mințit...
Tu dorești lumină de baluri, lux nebun, și bogăție.
Ție-ți plac cuvinte góle și'n a valsului beție
Să plutești neconținut ;

Eu visez un sat cu crînguri și cu murmur de
(izvóre,
Cu castele fermecate și cu-apus divin de sóre,
Cînt de paseri pe vilcea,
S'aud doina din cavale, nóptea cîni lătrînd la stîna
Iar pe 'ntraga feerie și pe sufletu-mi stăpîna
Vrea o inimă c'a mea !

De ce dar, protivnicii firii, să pornim pe-aceeași cale
Și din harfa căsnicieii note fașe, seci, banale,
Să desprindem tu voești
Cînd știm bine și unul și-altul că mințim copi-
(lărește
Că eu nu pot fi nici umbra, visului ce te vrăjește
Și că tu nu mă iubești ?

Negreșit, tu ești frumoasă — porți în ochi senin de
(vară
Buze roșii, părul negru, și un zîmbet ce 'ntîioră,
Insă... n'ai de cît atît !...
Tóte se vor strînge ca și dragostea meșteșugită :
„Mie-mi trebuie un suflet iar un piele lustruită
Ca să nu mor de urît !“

Leo Iliescu

EPIGRAMA

Unui Doctor

*Că i-ai dat la operație,
Cloroform de adormit,
Ți se cade o decorație,
Că de mult... a adormit.*

I. I. Rădulescu-Pitești
Student.

PAN STANISLAS DE SAWISKI

Mă ducem aproape zilnic la spitalul civil din Salonic, unde un prietin al meu zăcea de mai multe săptămâni bolnav de pleuresie. Intr'o dimineață, însă, el era mult mai abătut ca de obicei : din palizi obraji săi deveniseră de un alb pronunțat.

— O nópte rea de tot, mizerabilă, dacă vrei, mă preîntîmpină dînsul cu un glas stîns, citînd par'că în ochii mei mirarea ce mă coprinse în fața marelui sale slăbiciuni.

— Și de ce asta ?

— Iată, răspunde el, arătînd cu mîna patul de la stînga. Din cauza vecinului de alături. Of ! Cît de mult s'a chinuit bietul moșneg ! Iar rîgetele lui — căci rîgea omul acesta — mi-au străpuns inima mai rău, ca un fier înroșit în foc. Era par'că un glas de dîncolo, o chemare fioroasă din lumea cea-l'altă, ca să mă grăbesc, să mă pregătesc de drum. Nenorocitul a intrat deja în agonie și mi se părea că în acele vaiete de disperare, în acele strigăte de durere, eșia și restul din viața mea. Zeu, nu știu care din doi a suferit mai mult : el care se sbătea în agonie, ori eu, care asistam la sfârșitul existenței sale.

Un oftat prelung, puternic, un oftat, în care se descăreau ultimele resorturi ale vieții, venit de aproape, opri pe prietînul meu. Era vecinul, de care vorbea dînsul, era muribundul din patul de la stînga, care ofta așa de sfâșietor. In acest oftat mi s'a părut, că ved o rugămintă supremă, ca să nu-i turburăm cele din urmă clipe.

Dar acest oftat, acest gémăt mai bine zis, făcu să-mi întore privirea în partea acea, și să ved figura omului, ce era să ne părăsescă. O înfățișare de bătrîn, obraji storși, părul lung și încleiat, ca și barba albă. — De cît de ce mă uitam, de ce mă simțem mai mult atras spre dînsul. De și transfigurat de boală și de bătrînețe, precum și de agonie, în care intrase din nóptea precedentă, totuși par'că acea figură nu 'mi-era străină, par'că văzusem și cunoscusem pe acest om unde-va.

Și pe cînd eu capul în jos și cu ochii pe jumătate închiși, scotocîm în fundul

*) Din volumul „Majora Canamus“ ce va apare în curînd.

amintirilor mele, ea să găsească cine era muribundul din față, un cuvânt polonez, pronunțat de el, mă făcu să tresar și să isbucnesc cu glas tare: A! *Pan Stanislas de Sawiski!*

În adevăr nu greșisem. Căci par'că pus în mișcare de un curent electric, nenorocitul ridică o dată convulsiv capul, se uită la mine cu niște ochi mari, ce părându-mi mult mai mari de cum îi avea o dată și fixându-i țintă asupra mea, îi ținu mult așa, fără să pōtă articula un cuvânt. Apoi o ultimă mișcare, un ultim căscat, și el își dede sufletul, mai senin la față, cu un zîmbet pe buze, vesel, pōte că în aceste momente vedea în fața lui un cunoscut.

Bietul Pan Stanislas de Sawiski! Pe când trăia, multe secrete ale inimei sale sbuciumate, multe necazuri ale viforōsei sale vieți, mi-a comunicat el mie.

L'am cunoscut pentru prima dată la Constantinopol. Luasem cu chirie pentru cîte-va săptămîni o odaie într'o casă din cartierul *Pera*.

Proprietăresele ei, două surori născute în Dalmația, dintr'un tată slovac și o mamă italiancă, avēu vr'o 7 odăi de închiriat și pe lingă acēsta mai făcuseră și un fel de școlă particulară din restul odăilor, căci casa era fōrte mare. Cum e pretutindeni în Orient, între chiriași și proprietari domnia o familiaritate, ce nu găsești aiurea. Sēra, cele două surori ocupînd locul de onōre, ne strîngem în salon toți chiriași, în majoritate studenți din tōte colțurile Orientului, și improvizam concerte, disertațiuni, discuțiuni literare și științifice, etc.

Gazdele n'avēu de cît o singură pretenție: să achităm chiria la timp și în acest punct erau ireductibile. În colo ne lăsaū o libertate desăvîrșită.

Trăiam cu toți fericiți supt acest acoperămînt prietenos, cînd într'o bună dimineață se prezintă în salonul, unde luam cafēua cu lapte, un om cam în vîrstă, dar cu o înfățișare originală, exotică.

Alt cum îmbrăcat elegant, cu o ținută ireproșabilă, cu maniere distinse. Vorbia o franțuzescă din cele mai corecte și de la primele cuvinte pricepēi, că ai înainte-ți un om de sēmă.

Se recomandă: *Stanislas de Sawiski*, corespondent al jurnalului «*Varsowskie*

Wiedomosti», și a altor foi poloneze, franceze, etc.

Întrebă de este vr'o odaie de închiriat și la răspunsul afirmativ al gazdei convine îndată asupra prețului, fără a obiecta ceva și dă la moment un avans de o liră turcescă. Peste vr'un cēs, doi hamali vi-guroși se spetiaū, aducēndu-i bagajele, cari constaū numai dintr'o ladă colosală și prea grea, judecînd după opintelile și nădușelile ce curgēu ploie de pe ogrăji hamalilor.

A doua zi face o destăinuire gazdei, care se arăta încântată de noul chiriaș. Anume, că suferă de teribile crampe de stomak și că medicii i-au interzis riguros orî-ce mîncare, afară dōr de lapte și unt prōspăt.

Dar din cauza ocupațiilor neputînd să iasă în oraș, conveni cu gazda ca ea să-i procure aceste lucruri la domiciliū, mai dîndu-i încă o liră turcescă.

Și zi cu zi gazda afla cîte un nou amănunt de acest polonez, care într'una ședea încuiat în odaia sa. Iar dînsa se grăbia să ni-l transmită și nouē, cari din ce în ce eram mai intrigați de acest personagiū și care creștea mereū în stima și considerațiunea nōstră, pe măsură ce aflam cîte ceva despre dînsul.

Și tot ce se învrednicia să ne împărtășiască bine-voitōrea gazdă, picaū curiozitatea nōstră.

Așa, aflăm peste cîte-va zile, că Panul Stanislas era membru într'un comitet revoluționar din Polonia Rusescă și că fugise pe ascuns din țara sa, ca să scape de subteranele Siberiei, unde negreșit era să fie trimis.

Mai aflăm apoi, că a venit cu o misiune importantă la Constantinopol și că e în legătură cu înaltele sfere conducătōre. În acēstă privință gazda comisese o indiscrețiune, care o edificase pe deplin. Profitînd de unele din rarele absențe de acasă ale interesatului polonez, ea citia pe masa lui de lucru o scrisōre, către un înalt demnitar al Statului.

Într'o altă zi ne descoperă o nouă calitate a lui. Anume, că el e vērșat în literaturile moderne, că știe pe de rost fragmente mari din cei mai distinși scriitori francezi, italieni, englezī, ruși etc., și că e un poiet valoros.

De lucrul acesta gazda era pe deplin

convinsă de óre-ce *Monsieur de Sawiski*, cum îi zicea dînsa, bine-voise să-i cîtască începutul unei poiene franțuzești. creațiune originală a sa.

Și în chipul acesta, fără ca el să bănuiască, fără să dăm ochi cu dînsul, știam atîtea lucruri despre interesanta sa persónă.

Intr'o séră, însă *M-lle Carolina*, una din cele două suróri și anume cea care intrase mai mult în intimitatea polonezului, vine în salon cu figura dezolată.

— Știți ce? zice dînsa, M-r de Sawiski peste cîte-va zile plécă la Londra, unde însoțește pe un înalt Diplomat cu o în-sărcinare foarte importantă. Păcat, că pierdem așa om.

În zilele acelea el dispărea de acasă mai mult ca de obicei, iar cînd se întorcea, avea aerul preocupat, se punea imediat pe scris, umplea côle de hîrtie. Cel puțin așa afirma M-lle Carolina.

Însă, pe cînd M-r de Sawiski al ei lua ultimele dispozițiuni de plecare, eú am părăsit înainte Constantinopolul.

N'am mai auzit de dînsul de cît peste 5 luni, cînd m'am întors în acest oraș, unde avui fericirea să găsesc golă odaia în care șezusem.

Dar, care nu fu mirarea mea, cînd séra ducîndu-mă la taifasul obișnuit din salon, găsesc acolo printre cei-l'alți chiriași pe Pan Stanislas de Sawiski, chiriindu-le ultimele sale poezii franțuzești?

— Cum, întreb misterios pe M-lle Carolina, s'a și întors de la Londra?

— Dă-l dracului, respunse ea făcînd un gest apăsător.

Din aceste cuvinte și din tonul, cu care aú fost pronunțate, conchisei, că ceva neplăcut a avut loc în cele cîte-va luni, ce lipsesem.

Iar de Sawiski continua cu declamarea poeziilor sale, respundea observațiunilor, dedea bucuros lămuriri la întrebările ce-î făcēju chiriași.

Însă, cu cît el părea mai vesel și mai dispus la vorbă, cu atîta se încruntau M-le Carolina și sora ei. Evident, dar, Panul căzuse în disgrația lor.

A doua zi am dat de cheia enigmei. Anume, am aflat din însă-și gura Carolinei, că M-r de Sawiski nu era cel ce părea la prima vedere și că sunt aparente așa de înșelătoare, se ascundea un șarlatan și un calic de rînd.

Nu era corespondentul nici unui jurnal, nu venise la Constantinopol în nici o misiune, afară dór de aceia de a înșela lumea, nu fu nici un moment vorbă să se ducă la Londra, unde nu-l aștepta nimeni.

Și, adaugă ea zîmbind cu multă amărăciune, am mai făcut o descoperire la acest șarlatan. Crampele sale de stomac erau o minciună, ca tot ce spusese. Lua masa în casă, mulțumindu-se numai cu lapte și unt, pentru bine-cuvîntatul motiv, că n'avea para chióră în buzunar și că nu-l priméu la nici un birt. În tot cazul, dacă are crampe, acestea sunt la pungă, iar nu la stomac.

Fiînd-că n'am înecat de la el, continuă M-lle Carolina, suspinînd din greú, de cît cele două lire de la început, i-am suprimat mai de mult porția de lapte și unt. Crezi, că a protestat, orî și-a cumpărat el singur? Cîtuși de puțin. A primit acésta cu multă resemnare și de atunci se mulțumește numai cu piine, înmuiată în cėiú. E o minune cum ține zilele și încă pare foarte bine dispus.

Cînd îi cer parale, îmi recită poezii, cînd insist și-l ameninț cu darea afară el îmi filosoféază asupra vieței și sórtei schimbăcioase.

Lumea nu trăiește numai cu bani, acésta e refremul lui zilnic.

Acum însă, a ajuns cuțitul la os. Mi-e dator peste 300 de franci. I-am pus un termen de 5 zile, dacă nu-mi plătește și de data acésta, îi închid pórta în nas și îi secevestrez lucrurile, adică lada cea mare.

În aceste zile, pe cari bietul de Sawiski, căzut din splendórea de la început, le-ar fi dorit să fie nesfirșit de lungi, am isbutit să-l cunosc de aprópe și să pătrund în intimitatea vieței sale.

Dînsul, lăsînd ori-ce rezervă față de mine, îmi confirmă multe din spusese D-rei Carolina. El era un sárman proletar intelectual. Egonit din țara sa, și pribegînd la întimplare. Viața lui era un martiriú dureros. Flămînzia zile întregi de-a-rîndul, își impunea privațiuni chinuitoare; suferise așa de mult și dusese așa des lipsa lucrurilor celor mai indispensabile vieței, în cît se mira cum de n'a sucombat pînă acum.

Alt-cum, un om admirabil, o inimă de aur, o inteligență superióră, o cultură din

cele mai alese. De cît, cu tôte aceste calitãti, el nu putuse sã-și facã un rost unde-va.

În tôte m'a urmãrit nenorocul. Și de cite-ori, cînd îmi tremurãu buzele și nu m'õ ținea piciorõele de flãmînd ce eram, n'ași fi dat inteligențã, culturã, diplome, talent poetic pentru un codru de piine!

— Ce vrei! Sunt oropsit de s'õrtã, închee oftînd dureros.

Repede aũ trecut cele 5 zile. Venise ziua fatalã, cînd el nu putea eși din dilema pusã de ireductibila M-lle Carolina: ori plãtea și reminea, ori de nu...

Cea ce a și fãcut. Adicã, alegîndu-și soluția din urmã, el în zadar fu așteptat pînã noapte tîrziũ ca sã se întõrceã. În zadar M-lle Carolina, sora ei și cei-l'alți chiriași, viũ interesati în acẽstã afacere, prelungisem peste orele obișnuite ședințele muzicale-literare din salon și eram numai urechi, ca sã auzim vr'o bãtae în p'õrtã. Nu, nimic.

Pan Stanislas de Sawiski nu s'a întors în n'õptea acea, precum nu s'a mai întors nici a doua, nici a treia și nici a șepta zi.

Hotãrit, dar, el n'avea gîndul sã mai vie la vechiul culcuș. M-lle Carolina era supãratã, înșã o mai ținea o mîngãiere: colosala ladã, lãsatã de M-r de Sawiski. Înlãuntru ar fi fost lucruri, cari, în parte, sã o despãgubescã de cei 300 și ceva de franci, ce rãmãsesse datoric de la dis-pãrutul.

De cît lada era încuiatã bine. Ca sã o spargã, o mai ținea o tãmã: dacã Panul protestã pentru spargerea, comisã în absența lui?

Atunci aũ urmat o mulțime de formalitãti. Demersuri și petițiuni la Ambasadã rusã, ca sã delege un funcționar, pentru ca în prezența lui sã se opereze acẽstã spargere.

În sfîrșit, dupã multã alergãturã, M-lle Carolina se întõrce într'o zi cu un reprezentant al Ambasadei. De fațã fiind el, cele douẽ surori și toți chiriașii, un lãcãtuși sparge lada și ridicã capacul.

Ce surprizã desolantã pentru bietele proprietãrese!

În fundul lãzii, înfãșurați în hîrtii și cãrpe murdare, erau orînduiți cu multã grije mai mulți bolovani de piatrã, cari fãcũ ca lada sã parã așã de grea și

prin acẽsta sã înșele buna credințã a gazdelor. Numai bolovani, încolo absolut nimic.

La vederea lor nu m'am putut opri de a nu isbucni într'un hohot de rîs, precum anũ de țile mai tîrziũ în spitalul din Salonic, nu m'am putut opri de a nu vãrsa lacrãmi în fața morții sãrmanului Pan Stanislas de Sawiski, care, de sigur, ar fi meritat o s'õrtã mai bunã.

Bitolia

N. Bațaria.

ROMANUL

și

CURENTUL CEL NOU

Romancierul pus alãturi cu nuvelistul, sã presintã simțurilor n'õstre în cele mai multe casuri a fi un om de un rang mai superior. Trãsurile scurte, unilaterale, acțiunea simplã și haina cea fãrã șireturi, cu care nuvelistul își fãurește schițele lui, la romancier, sã schimbã mult, prin aceia, cã el trebuie, sã dispue de o vedere mai largã, de un spirit mai invențios și demn de a creia: acțiuni mai complicate și intrigi mai surprinzãtore. Trebuie sã dispue de multã voințã și curaj și sã aibã în vedere desãvîrșirea unui plan general, basat pe o concepție vastã și pe o fantasmã într'u cãt-va epicã.

Alte calitãti, de al doilea ordin, care depind de mediul social din care scriitorul a eșit, de șcõla pe care el o reprezintã, de naturã care îl escitã de nẽmul sau rasa din care face parte, stabilesc tôte la un loc, individualitatea sau originalitatea lui.

Așã, spre exemplu, citiți un roman, într'u cãt-va lipsit de acțiune, aprõpe fãrã nici o intrigã, o cronicã în formã de jurnal, unde vin la rînd õmeni și animale, pãsãri și insecte; descrise tôte frumos și meșteșugit, care la urma urmiũ, nu compun de cãt o colecție de tipuri diferite

și de multe ori interesante. Acesta e fisionomia romanului scris de ori-ce german.

Schimbați-l; vă cade în mîini alt roman, cu un început mai puțin clar, cu descripții și analize savante, cu intrigi multe și bine conduse, cu desnodăminte de multe ori tragice și personaje alese.

Acesta e romanul francez, din ciclul acelor scrieri ajunse la modă astăzi și despre care criticul Jules Lemaitre afirmă că «sunt niște opere violente și reci, care dau numai emoțiuni pesimiste și care trecînd peste suferința individuală, ating marea miserie universală».

Romanele acestea ne turbură, ne sgu-
due, ne dobîrînd dîndu-ne senzația fatalităților crude.

Luați apoi planul simplu și concepția romanului german, mergeți apoi în bordee, sau temnițe infecte și pline de grîză. Veți găsi aici, tipuri de bețivi, de criminali și alți păcătoși. Veți privi de aproape pe mulți epilectici, nebuni și femei perdute, prin care se amestecă de multe ori și figuri de martiri, de sfinți și copii nevinovați. Descrieți acum aceste umbre la lumina opaițului, avînd grija de a aplica în toate descrierile și narațiunile, arta scriitorilor francezi, amplificată pe alocurea cu grozăviile unei ermi aspre și veți avea apoi, oglinda romanului rusesc.

Romanul german, francez și rusesc, trei modele deosebite în literatura de azi, au ajuns și la noi, a fi cetite și cultivate. Romanul scriitorilor nordici¹⁾ și a acelor din Sud, fie Italieni sau Spanioli, au rămas pînă astăzi, niște plante, cu adevărat exotice, ce nu se prind și nu pot crește pe pămîntul și în atmosfera societății noastre.

Ne trebuie cultură multă și serioasă pentru a înțelege pe cei nordici și spirit rafinat, pentru a simți inima arzătoare a Spaniolului. Despre romanul american,

nu încapă nici o discuție. Suntem atât de depărtați de acest pămînt, în cât ne lipsește ori-ce putere de a simți sau de a ne închipui ceva, despre felul curentelor literare de acolo.

* * *

În legătură, cu cele spuse pînă aici, noi Românii ne-avînd, pînă astăzi, o literatură de romane, cum au străinii, nu putem spune nimic despre caracterul individual al romanului românesc.

Cîte-va romane, ce avem de la «Elena» lui Bolintineanu, pînă la apariția celor vre-o 4, sau 5 de azi¹⁾ nu pot stabili o direcție hotărâtă, sau o fisionomie proprie românească. Ne trebuie deci timp pentru a încerca cu toate felurile și școlile. Ne trebuie apoi cultură literară pentru a fi la urmă stăpîni pe modelul ales și pe care vom a-l imprima în cursul vremurilor trebuințelor noastre. Relativ la această idee, s'a scornit de curînd, în literatura noastră, un curent nou, zis *Naționalismul*, care are de scop a introduce ideea de patrie în producțiile noastre literare. Așa, avem în acest fel, avem o parte din producțiile lui G. Coșbuc și ale câtor-va mai tineri; în teatru, avem tot repertoriul lui Alexandri. Rămîne acum, ca acest curent să-și găsească ființa sa și în roman, cel mai însemnat gen de seriery; căci atunci, când pe lângă versurile și comediile naționale, vom avea și un ciclu de romane, fie istorice pur românești, fie scrise numai cu tendințe și scopuri naționaliste, vom putea zice, că avem și noi un început de literatură națională.

În felul acesta și potrivit acestui ideal a apărut în toamna trecută la Constanța, romanul D-lui P. Vulcan «*Armîna*» sau *Romîna de la Pind*.

Înainte deci, de a vorbi de calitățile stilistice, care trebuie să prepondereze într'o operă literară, să arătăm mijlocele

1). Scriitorii Danezi și Norvegieni.

1). Vorbim de cele mai bune din ele.

autorului, cu care a căutat să vie în ajutorul ideii de patrie. Vom vedea apoi, dacă aceste mijloace convin sau nu unei atari scrieri; dacă trebuie sau nu, să fie urmată și de alții care împărtășese ideile curentului naționalist.

Moș Kendra, celnicul unui trib. de Farșeroți ¹⁾ cere grecomanului Lala, pentru fiul său Tului institutor în Magarova, mâna fiicei sale Mia.

Lala însă orbit de ideile și sentimentele sale elimești refuză cu indignare această propunere și prin vorbele lui necotite, lovește chiar în amorul propriu al bătrânului Kendra, care eșind din casă strigă :

— A... Domnule Lala, destul ți-ai bătut joc de mine! Pe un Kendra ți-ai permis să-l gonești din casa D-tale, ca pe un cerșetor! Farșerotul ți-am spus adineauri, e mândru de némul lui și află de la mine, că e plămădit din aluatul vitejieii. El știe să-și apere cinstea, când cine-va i-o atacă; D-v., grecomanii ne-ai necinstit némul.

Iar Tului, mai târziu, când Lala voește să-l ucidă chiar, strigă Mieii, pe care o iubește :

— Curaj și fiu viteză, precum ți-e sufletul curat o, fiică a lui Lala! Părintele tei ne-a deschis ochii și ne-a declarat războiul, pe care trebuie să-l primim. Războiul acesta se va întinde din casa această mai departe, pentru că motivul lui e o chestie socială; vai de vrăjmașii acestei cauze!

Mia iubește mult pe Tului și ca fată cultă și înzestrată cu mari calități sufletești, nu se sfiește ca cu ocazia unui discurs ținut de Tului, să-și aducă laude chiar în public:

— Dumnezeu să te protege, gione; înălțătorele-ți cuvinte ne-au pătruns adânc în suflet și te asigur, în numele

meu, că la ori-ce împrejurare ne veți găsi alături de D-v., pentru triumful și mărirea neamului nostru.

— Acesta e Armăna. De asemenea și mama Mieii își exprimă admirațiunea și iubirea către Tului, înălțându-se din călcăo și sărutându-l pe frunte, ca pe un fiu al ei ales.

Trebuia acum și Lala să fi revenit la sentimente mai bune și pacea era asigurată, iar ideia românismului în Macedonia se cimentă. Dar precum în toate împrejurările critice, nu se poate câștiga isbânda fără jertfă, tot astfel «chestia socială» după cum o numia Tului, trebuia să jertfescă pe cine-va. Căzură pe delul Bucovei pentru această chestiune, mulți greci însă trebuia să cadă și din Români cine-va. Târziu de tot, când nimenea nu se aștepta Moș Kendra, fu împușcat de morarul Bulgar, Dimce. Și jertfa trebuia să fie cu atât mai hidosă, cu cât ea fusese pusă la cale de însuși Lala, tatăl Mieii. El corupse prin bani pe Simu Birina, român gramoștean, care la rândul său se folosi de Dimce. Bulgarul fu prins asupra faptului, mărturisii totul și de aceea fu împușcat o-dată cu Simu Birina. Lala apucată după urmă, se căi de această urâtă faptă; își ceru ertare de la «Farșeroții constituiți în curte marțială» care i se acordă după următoarele mărturisiri solemne:

— «Să mă erte Tului și dacă mai poți avea preț bine cuvântarea mea, vă rog să o primiți, ca pe cel de pe urmă bine, ce vi-l pot face eu.

Luând mâna lui Tului și apropiindu-l de a Mieii continuă: — De acum înainte, nu va mai avea pe altul, de cât pe tine «gione». Iubește-o, căci pentru ea ești totul. Dumnezeu să vă porțe de grije și să vă ferescă în viitor de suferințele prin cari ați trecut.

În ce privește memoria regretatului Kendra, vrău să o cinstesc, ca armăna ce

1) Moșii Piudului — (notă din Roman).

sunt, prin ridicarea unei cruci de marmoră la isvor pe care țin să se sape :

Celnicului Kendra, regrete eterne. Armânimea din comunele unite, în frunte cu armânul Lala.

Apoi mai departe :

Fiind-că în afacerea acesta atât de delicată, ați știut să fiți mai presus de cât niște judecători pământești, pentru această mărinime din parte-vă, declar solemn înaintea d-vóstră că averea mea ce o administrați, o ofer tânărului Tului Kendra, pe care vă rog să-l primiți de tovarăș, în locul meu.

D-zeu fie cu voi.

Iar Bucuvala, întorcându-se către tineri incheie :

Voii tineri, nu uitați nici o-dată că triumful iubirei vóstre însemneză triumful românizmului la noi, în Pind.

Iacă dar în ce constă ideia de patrie triumful Românismului găsește și în literatură locul ei de cinste. Și această carte e cu atât mai prețioasă pentru noi cu cât ne zugrăvește în felul cel mai frumos, obiceiurile, nevoile și aspirațiile unor români, despre care noi aceștia din regat, ne interesăm foarte puțin.

Cunoscem pe toți Români supuși Rusiei, Austriei și Ungariei dar aprópe nu știm că Români sunt mulți și în Turcia.

Ne place să cântăm pe Avram Iancu pe Rațiu și nu știm nimic despre isprăvile Americi ale lui Cacio Antoniu, Fotu Ciavela, Gh. Boțarii armâni de frunte cântați de Greci în poesia lor populară, Chiar Victor Hugo, marele poet al Franței, a compus ode în onórea vitejilor armâni Boțari și Conari.

«Armâna» e femea de la Pind, care știe să crească fii viteji și vrednici de numele puternicilor strămoși. Aceasta e tema romanului D-lui P. Vulcan, care a știut mai bine ca orî-cine să ne arate menirea unei literaturi sănătoșe pusă în folosul causei naționale. Ca stil Opera să

presinte destul de bine. Mult colorit în moravuri și peisagii, naturaletă și vivacitate în narațiunii. Din această carte tinerii care se încercă a scrie romane ar putea fórte bine vedea, că genul acesta e frumos și nou. Afară de acesta le mai rămâne să cultive și romanele de moravuri, lucru care pus în practică pe scenă de Vasile Alexandri, a adus mult folos némului.

Vor găsi póte că operile lor, vor pieri o-dată cu moravurile societăței nóstre, ca și multe din piesele lui Alexandri... nu e nimic acesta. Acești scriitori și-au făcut datoria către patrie, căci alt-fel scriind romane, așa zise psihologice, care numai pentru Români nu se potrivește, își perd vremea în zadar. Se expun a fi dór hărțuiți de către gazetari, ne-cetiți de public și ruinați materialicește.

Petre Danilescu.

1904, Februarie 18.

Sonnet

Pentru Anișóra P. Christ...

*O! Unde-s clipele de-odinióră
Pline de farmecul iubirei sfinte,
Când noi ne'nțelegem, făr' de cuvinte,
De ne'ntálnem în liniștea de séră.*

*La piept strângem, atuncea fără minie,
De mângâieri nespuse.... o comórá,
Iar tu, cu farmecul ce te 'mpresórá;
Mě sárutați și mě priveați cuminte.*

*Dar azi, în care zări cu blânde stele
Au pierit clipele de mângâere?
—Icône de demult!—Unde sunt ele?*

*Acuma trist și singur în durere...
Ved' c'a rămas din vremurile—acele—
Pustiú, singurătate și tăcere.*

Niculescu Varone

Rolul Tinerimeii in Literatura Națională

Ce se înțelege prin literatura națională și de ce importanță e aceea literatură pentru limba și sentimentul național?

Literatura națională e întruparea fantasiei și ideilor în acea limbă pentru care — acei în care curgea sînge Romănesc — au luptat, pățim și au știut să o scape de toate invasiunile ce de atâtea ori au năpădit asupra dulcii și frumoasei limbi Romănești.

Literatura națională dă limbii ideile naționale, redeșteptă sentimentul național, și ferește limba strămoșilor de tot ce-i străin și vătămător ei!

Arta ca înfățișare a sentimentelor omenesci atărnă atât de mult de starea socială în cât fie-care epocă literară nu poate fi pătrunsă de cât prin studiul substratului social.

Când în Grecia, relațiile economice erau așa în cât cetatea trebuia să fie lagăr, de bună seamă că trupul omenesc trebuia să capete îngrijire cât mai mare, tăria mușchilor era darul cel mai înalt din partea zeilor — și arta prin precumpănirea mușculaturii în statui — nă făcea de cât să desvîlue tuturor chipul cum mediul social impresiona creierul Grecese.

Maî tîrziu când nevoile omenilor se înmulțiră — o slăbiciune fără nădejde coprinse mințile, o goliciune se întinse în suflete: inimile nu mai puteau îndestula nevoile, omeni prea nenorociți își căutau totă scăparea în o mîngăere rătăcită: credința în lumea viitoare...

Când astăzi în Rusia o mișcare a tot puternică se urzește, lumea fiind nemulțumită de timpul de față, căutând fericirea în sfărîmarea cătușelor, care opresc viața poporului, când nu sînt căutate de cât caracterele mari și mărinimose, *romanul*, singura literatură, care poate da în amănunțimi, viața omenilor, punînd în acelaș timp omul în legătură cu mediul său, ajunge la o înflorire colosală cu caracterele sale aparte, cu înălțimea sa morală și cu idealul său în viitor.

Tot *romanul* strălucește și în apus, dar acolo viața animală supusă simțurilor, fără nici un ideal naște *romanul josnic* în care se vede firea omenescă întinzîndu-se în noroiul desfrînării.....

— Și Dómnne, Dómnne, cât sînt de gustate aceste romane în deosebii de noi Români — iubitori de tot ce-i străin — pe când operele, — operele de valóre ale scriitorilor Români — rêmân în vitrine, dacă nu ascunse sub colbul uitărei, în rafturile destinate scriitorilor Români.

Acum vine întrebarea:

Care poate fi rolul tinerimi în literatura națională?

Pot ore toți să contribuie prin opere nemuritoare la ridicarea literaturii noastre, despre care clasele de elită (?) cred că e mult inferioară literaturilor străine?

Nu — azi — ei pot mai mult de cât cei ce mănuesc condeiul!

Dar unde sînt acei tineri ce odinioară au pus temeliele stărei actuale sub dumnezeiasca treime: libertate, egalitate, fraternitate??...

Tinerii noștri zac în nepăsare, pentru tot ce e românesc, pentru tot ce-i național.

Și când ne-am încerca a infiltra

sentimentul național prin sentimentul literaturii naționale, ne auzim fel de fel de ponose, dar... le rebdăm conștiinți fiind de inconștiența celor ce cu silă își pierd timpul foiletând numai, organele noastre literare.

Către voi descendenții... strămoșilor voștri adresez aceste rânduri, îndemnându-vă a sprijini operele naționale și a lăți cât mai mult dorul de acea literatură în care se oglindește viața poporului românesc, moravurile, datinele, luptele și aspirațiunile sale.

Pin fapte și exemple să căutați a dovedi ridicarea sentimentului prin literatura națională *astă-zî când nevoia o cere* de ore-ce atențiunea lumii mari e spre spiritul Francez, German ori Englez... în fine spre ori-ce spirit în afară de spiritul Român !...

Se va zice pôte că operele Române sînt mult, cu mult mai inferioare celor străine ?!

Nu, acesta ar fi un neadevăr, e revoltător chiar susținerea până într'atât a ideilor greșite !... Presupun revoltarea acésta, dar rog pe cel revoltat să-și amintescă că liniștea e trebuința sufletului și răbdarea ispășirea lui !

Să mi se îngădue deci — rebdînd chiar, a da o probă că literatura națională nu e inferioară celor străine, ci obiceiul — a doua natură — face pe Român a o crede inferioară. Să vă dau un exemplu :

Năpasta, drama mult talentatului nostru Carageali; — e drept, saū epuizat exemplarele sus numitei opere, dar cred că maximul număr a fost de 5000 (cincî mii), pe când un plagiator Francez (nu țiu minte numele) care s'a mulțumit a o reda

în 200.000 (doue sute mii) exemplare a făcut bani — *cu opera Română* — epuizându-i-se exemplarele în o singură lună...

Iată deci că literatura Română face furori printre operele acele ale scriitorilor Francezi — atât de gustate de publicul Român, care neglije, atât de mult operele naționale.

La luptă deci — *tineri* iubitori de tot ce-î național — la luptă — faceți să pătrundă iubirea literaturii naționale, deci a némului în clasele sociale ale poporului care aū atât de mare nevoie d'un sentiment național, d'un elan patriotic !

Ploești.

I. Constantinescu.

CUGETARI

DUPĂ SCHOPENHAUER. —

Lumea noastră civilisată e o mare masearadă. Întâlnești cavaleri, călugări, soldați, doctori, învățați, popi, filosofi... și câte nu mai întâlnești? De cât nici unul din ei nu este aceea ce represintă, sunt simple măști sub cari se ascunde mai tot-d'una speculatorie de bani. Unul ia masca dreptății cu ajutorul unui avocat pentru a lovi mai bine pe aprópele seū; altul, pentru aceleași scop, alege masca binelui public și a patriotismului; un al treilea se ascunde sub masca religiunei și a credinței inaculate etc. Femeile aū mai puține *măști* de ales; ele se servesc mai tot-d'una de masca virtuței, a simplității și a modestiei.

* * *

Omul de geniū și nebunul se asemănă fiind-că amândoi trăesc în altă lume, de cât aceea în care trăesc toți.

Traduse și culese de M. A. RENERT

deținători cari fără titlu și calitate stăpânesc aceste pământuri.

§ VI.—Pământurile luate la Stat ca fiind deținute de preținși moștenitori, cari nu și-au putut dovedi acest drept până acum și a căror titulari sunt emigrați, dispăruți și morți vor fi redade definitiv aceluia cari în curs de 6 luni, cu începere de la 1 Aprilie 1904, vor dovedi prin acte judecătorești, în conformitate cu legea pentru regularea proprietății imobiliare în Dobrogea și cod. civil, că sunt moștenitori legali și în grad de a moșteni aceste pământuri.

Pământurile emigraților musulmani, cutoprite de particulari fără nici o calitate și a căror moștenitori sunt muritori de foame în Dobrogea, vor fi redade acestor moștenitori de îndată ce vor cere aceasta și și vor dovedi calitatea cu acte eliberate de Tribunalele Mahomedane.

§ VII.—Pământurile emigraților, dispăruților și morților cu sau fără moștenitori, a căror rate de rescumpărare sunt în întârziere, vor reintra în patrimoniul Statului, deposedându-se titularii conf. art. 14 din legea pentru regularea proprietății imob. în Dobrogea și conf. art. 45 din legea pentru instruirea bunurilor Statului.

§ VIII.—Pământurile luate la Stat proprietatea emigraților, dispăruților și morților fără moștenitori, aflate însă în mâinile particularilor, în temeiul unor procuri, contracte de arendare pe 30 ani și contracte de antichresă vor fi deținute și administrate de Stat până ce justiția își va spune cuvântul său.

Loturile de 10 și 25 hectare declarate inalienabile și deținute în baza de procuri, contracte de arendare pe 30 de ani și contracte de antichresă reintra în patrimoniul Statului, iar cele deținute în temeiul de procuri, pe măsură ce titularii se vor prezenta la pământ în termen de 6 luni de zile, cu începere de la 1 Aprilie 1904, vor redobândi aceste pământuri,

trimitându-i direct în posesiunea loturilor cu care au fost improprietăți.

§ IX.—Pământurile Mülk (Plenum Dominium) vor fi redade pur și simplu, dacă sunt reclamate de proprietari, iar dacă constituie o succesiune vacantă, reintra definitiv în patrimoniul Statului.

§ X.—Pământurile Mirie cu Tapu, devenite proprietate absolută, fie prin renunțare la o treime în folosul Statului, fie prin plata cu anticipație a ratelor de rescumpărare, vor fi redade dacă proprietarii le reclamă, iar dacă constituie o succesiune vacantă, reintra definitiv în patrimoniul Statului. (va urma)

BIBLIOGRAFII

A apărut SANATATEA revistă bi-lunară ilustrată de medicină populară no. 3 anul IV cu următorul bogat și interesant sumar:

Primejdia cărților v. chi și a cărților di bibliotecă: Frumusețea și nevoia unui ideal; Higiena domnișoarelor a fecioarei, a pubertății (întrebări și răspunsuri); Pianinele și boalele de nervi; Primele ajutoare de dat în cas de moarte aparentă la copii noi născuți (cu 3 ilustrațiuni); E bine să bem în timpul mesei?; um să ne spălăm părul (Cu ce să ni-l spălăm.—Dacă ărul e unuros.—Dacă e aspru.—O apă bună de păr); Cum pute a dormi bine?; Cu ce putem combate durerea de măsele, Cugetări; Musica și hipnotismul (cu 6 portrete); Boalele lumaști (isvoarele, semnele, urmările și mijloacele de a le stărpi, urmare); Dacă vrei să ve însurați! (Mare roman medical, urmare); Aerul curat și plămâni (Din sfaturile și poveștile lui Moș Savu); Criminalii din naștere (Urmare cu numeroase portrete și ilustrațiuni); Sfaturi și rețete folositoare: O apă bună pentru miopi—Contra pecinginei—O apă feruginoasă foarte etină—Contr mâncă imei pielei obrazului Anechote din viața medicală; Consultațiuni medicale.

Poșta Redacției

D-șoarei A. Gr. Băilești.—Mulțumesc pentru speranța ce ne-o dați. Adresa lui Leontiu e Str. Rahovei 65 București. Comunicați unde se află amicul I. Culescu.

N. Bațaria.—Ți-am trimis și scrisore și pe Ovidiu prin D-l Gh. Ionescu. Aștept rezultatul la Ovidiu....

Leon. Când apare Majora Canamus?

Inginer O. P. Filiași.—In No. 3 va urma.

Poporul Român Poșta.—Rugăm rezultatul Armănel. Cruțu.—Idem.